

Előszó.

Karikás Frigyes 1891-ben született Borossebesen, Erdélyben. Apja falusi szentképfestő volt. A fiatal Karikás falujában tanulta ki a lakatosmesterséget, Aradon, majd Budapesten került érintkezésbe a munkásmozgalommal. Az első világháboruban hadifogságba esett, 1916-ban a taskenti fogolytáborból Moszkvába szökött. Ettől fogva aktív harcosa a forradalomnak; résztvett az 1917-es moszkvai felkelésben.

1918-19-ben Magyarországon dolgozott. 1919 februárjában a Károlyi-kormány őt is letartóztatja. A Tanácsköztársaság idején mint a 39-es dandár politikai megbízottja résztvesz annak védelmezésében az intervenciós támadások ellen. A Tanácsköztársaság bukása után a bécsi emigrációban Landler Jenő egyik kedvelt tanítványa lesz. 1921-ben Moszkvába megy, ahol munkásból csakhamar gyárigazgatóvá emelkedik. 1928-tól fogva Párizsban végez agitációs és szervező munkát az ott élő magyar munkások között. 1931-ben Magyarországra vezénylik, 1932-ben a Horthy-kormány letartóztatja és a Sallai-Fürst perben mint másodrendű vádlott szerepel; a statáriális bíróság azonban az ő ügyét rendes bíróság elé utalja, mely négy évi fegyházra ítéli. Szabadulása után 1935-ben Moszkvába megy, ahol a Tőzegtermelést Gépesítő Vállalat igazgatója lesz. 1938-ban koholt vádak alapján más magyar emigránsokkal együtt letartóztatják. További sorsáról nincs hiteles adat.

Karikás Frigyes kétségkívül a magyar munkásmozgalom, a Kommunista Párt egyik legérdekesebb egyénisége volt. E sorok írója a proletárdiktatura alatt mint az ötödik hadosztály politikai megbízottja, melyhez a 39. dandár is tartozott lépett Karikással közelebbi viszonyba, mely nagyon hamar barátsággá fejlődött s a bécsi és a moszkvai emigrációban mégjobban elmélyült. Ha tehát Karikás Frigyes a magyar munkásmozgalom egyik legérdekesebb egyéniségének mondtam, ugy ezt szószerint értettem, nem pedig udvarias megkerüléseként annak, hogy nem volt a mozgalom vezető embere. Mert nem volt az sem az elmélet terén, mely iránt szenvedélyesen érdeklődött, sem a szervezés terén, ahol pedig - főként a munkásokkal való személyes érintkezésben - állandó és nagy sikerei voltak.

Karikás egyéniségének érdekessége elsősorban nem mindennapi közvetlenségén és élményképességén alapul. A valóság minden ténye, különösen az, ami az emberekre vonatkozott, szenvedélyesen érdekelte. Rendkívül gyorsan és finoman reagált azoknak az embereknek sajátosságaira, akikkel dolga volt. Nagy agitációs sikereit nemcsak, sőt nem is elsősorban beszédeinek köszönhette,

noha igen közvetlenül, közérthetően, minden frázis nélkül, meggyőződéssel és humorral beszélt, hanem annak, hogy a gyűlések előtt és után, agitáció közben, vendéglőben stb. tudott elbeszélgetni az emberekkel, ahogy figyelmesen és megértően meghallgatta panaszukat és kétségeiket, ahogy partnereinek egyénisége szerint magyarázattal, humoros anekdotákkal, érzelmre appellálással vezette őket a helyes útra. Így Karikás egyike volt a legtapasztaltabb tömegembereknek, akinek beszámolói mindenkor rendkívül pontos képet adtak a munkások hangulatáról. E hangulatokra Karikás a jó szejzmográf érzékenységgel reagált, azonban tapasztalatainak végső stratégiai vagy organizatórikus általánosítása már sokkal távolabb feküdt egyéniségétől. Ezért nem tartozott a felső vezetők csoportjába, bár nem egyszer töltött be vezető funkciót, bár mindig a párt legnépszerűbb emberei közé tartozott. Amennyire én ismertem, nem is nagyon törekedett erre. Az igazi vezetők, elsősorban Landler Jenő, fölényét mindig elismerte, tanácsait megfogadta, viszont azonban mindig bátran és határozottan számolt be tömegbenyomásairól, akkor is, ha azok tartalma nem felelt meg a vezetés várakozásainak, elképzeléseinek. Egyáltalában jellemző vonása volt, hogy mindig igazi tudást, igazi élelméjűséget a leglelkesebben tisztelt. A pártértelmiség iránti bizalmatlanság, mely az illegális idők nem egy munkásfunkcionáriusában erősen érezhető volt, belőle teljesen hiányzik. Inkább az esett meg vele, hogy egyesek tudását, műveltségét tulbecsülte. Félreértések kiküszöbölése kedvéért még konkretizálni szeretném előbbi állításomat. Azt mondtam: nem sok érzéke volt organizatórikus általánosítások iránt. Itt az általánosítás szót kell aláhuzni: a szervezés stratégiai kérdéseit. Mint konkrét tömegszervező, később mint gyárigazgató Karikás mindig rendkívül ötletgazdagnak és erélyesnek bizonyult.

Közvetlensége, bánnitudása az emberekkel, humor, fantázia és élményképeesség: ezek voltak egyéniségének uralkodó vonásai. Ezeknek harmóniája tette őt oly érdekes egyéniséggé.

Karikás sohasem tekintette magát hivatásos írónak. Ha a mozgalom némi szabadidőt adott neki, szenvedélyesen olvasott jó szépirodalmat; úgy emlékszem Mikszáth volt egyik kedvenc írója. Írásai illymódon spontánul nőttek ki élményekben gazdag életéből és ugyszólván mindig életének ~~egy-egy~~ egy-egy epizódját rögzítették le. Persze helytelen volna azt hinni, mintha kizárólag emlékek egyszerű feljegyzéséről lenne nála szó. Ahogy az írások élményanyagát saját tapasztalatomból ismerem, megállapíthatom, hogy

Karikás meglehetősen szabadon bánik a tényekkel, elhagy és kitalál, hogy azoknak az alakoknak, akiket jellemezni akar, egyéniségét éle- sebb körvonalakkal tárja elénk. Ennek ellenére, vagy éppen ezért: irásai elsősorban egy változatos és gazdag élet tükröződésai, ér- dekes emberek iránt érzett lankadatlan, heves érdeklődésének kife- jezése.

E bevezető megjegyzések célja nem az irodalmi értékelés, csak az olvasóközönség érdeklődésének felkeltése; figyelmeztetés, hogy az író és művei első kézből kapott új és érdekes életanyagot nyujtanak neki. Csakis irodalmunk közvéleménye van arra hivatva, hogy ez irások helyét és rangját meghatározza.

Karikás Frigyes első irásai versek voltak és közvet- lenül a Tanácsköztársaság bukása utáni időkből származnak /"Cse- lédfohász", 1921; "Leninről a Tisza partján", 1924/. Novellás- kötete, amelyben különböző időben írt elbeszéléseit gyűjtötte össze, a "Mindenféle emberek" 1932-ben jelent meg magyarul Moszkvá- ban. De ennek legnagyobb elbeszélését, a 39-es brigádöt már 1928- ban kiadták oroszul. Kisebb, főként publicisztikai irásai megje- lentek a z akkori magyar nyelvű kommunista sajtóban, a Sarló és Kalapács-ban, a Kassai Munkásban és a párizsi magyar nyelvű kommunista ujságban. Több elbeszélést írt a 37-38-as években Moszkvában, melyek most kerülnek első ízben sajtó alá.

Lukács György

Kavdas